

УДК 37.016
ББК 74.26
К95

Серія «Мій конспект»
Заснована 2008 року

Куцінко О. Г.
К95 Зарубіжна література. 11 клас. Рівень стандарт і академічний рівень / О. Г. Куцінко. — Х. : Вид. група «Основа», 2017. — 176 с. : схеми, табл. — (Серія «Мій конспект»)
ISBN 978-617-00-2894-5.

Посібник серії «Мій конспект» створений за оновленою 2016 року Програмою Міністерства освіти з метою надання допомоги вчителю під час підготовки до уроків та їхнього проведення. Авторка пропонує базову основу конспектів уроків зарубіжної літератури на відривних аркушах та календарно-тематичне планування. Узявши за основу це видання, учитель може створити власний конспект уроку.

Для вчителів зарубіжної літератури загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів коледжів і студентів відповідного фаху педагогічних вишів.

УДК 37.016
ББК 74.26

Навчальне видання

Серія «Мій конспект»

КУЦІНКО Ольга Германівна
ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА
11 клас
Рівень стандарт і академічний рівень

Технічний редактор *О. В. Лебедева*
Комп'ютерне верстання *Є. С. Островський*

Підп. до друку 16.12.2016. Формат 84×108/16. Папір офсет.
Гарнітура Шкільна. Друк офсет. Ум. друк. арк. 18,48. Зам. № 16—12/19—05.

ТОВ «Видавнича група «Основа»».
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5216 від 22.09.2016.
Україна, 61001 Харків, вул. Плеханівська, 66.
Тел. (057) 731-96-32. E-mail: russ@osnova.com.ua

Надруковано у друкарні ТОВ «Тріада Принт».
Харків, вул. Киргизька, 19. Тел.: (057) 703-12-21
E-mail: sale@triada.kharkov.ua

ISBN 978-617-00-2894-5

© Куцінко О. Г., 2016
© Корягін В. О., макет обкладинки, 2016
© ТОВ «Видавнича група «Основа»», 2017

ЗМІСТ

Передмова	2	II СЕМЕСТР	
Календарно-тематичне планування уроків зарубіжної літератури. 11-й клас. Академічний рівень	3	Урок № 34	78
Календарно-тематичне планування уроків зарубіжної літератури. 11-й клас. Рівень стандарт	7	Урок № 35	81
I СЕМЕСТР		Урок № 36	84
Із літератури першої половини XX ст.	9	Друга світова війна у дзеркалі літератури. . .	86
Урок № 1	9	Урок № 37	86
Урок № 2	11	Урок № 38	88
Урок № 3	13	Урок № 39	90
Урок № 4	15	Урок № 40	92
Урок № 5	17	Урок № 41	94
Урок № 6	19	Урок № 42	95
Урок № 7	21	Урок № 43	97
Урок № 8	23	Урок № 44	99
Урок № 9	25	Урок № 45	102
Поезія першої половини XX ст.	28	Урок № 46	105
Урок № 10	28	Урок № 47	107
Урок № 11	30	Урок № 48	110
Урок № 12	32	Урок № 49	112
Урок № 13	34	Урок № 50	115
Урок № 14	37	Урок № 51	117
Урок № 15	39	Західна драматургія 1950–1970-х рр. . . .	119
Урок № 16	41	Урок № 52	119
Урок № 17	43	Урок № 53 (варіант I)	121
Урок № 18	45	Урок № 54 (варіант I)	123
Урок № 19	47	Урок № 53 (варіант II)	125
Урок № 20	49	Урок № 54 (варіант II)	127
Урок № 21	51	Урок № 53 (варіант III)	130
Урок № 22	53	Урок № 54 (варіант III)	133
Урок № 23	55	Література останніх десятиліть XX — початку XXI ст.	136
Урок № 24	56	Урок № 55	136
Урок № 25	58	Урок № 56	138
Урок № 26	60	Урок № 57	141
Урок № 27	63	Урок № 58	143
Урок № 28	65	Урок № 59	145
Із літератури другої половини XX ст. Проза та драматургія 1920–1940-х рр.	67	Урок № 60	148
Урок № 29	67	Урок № 61	150
Урок № 30	70	Урок № 62	153
Урок № 31	72	Урок № 63	155
Урок № 32	74	Урок № 64	159
Урок № 33	76	Урок № 65	161
		Урок № 66	164
		Узагальнення та систематизація вивченого впродовж навчального року . . .	166
		Урок № 67	166
		Урок № 68	169
		Урок № 69	171
		Урок № 70	174
		Література	
		Інтернет-ресурси	

ПЕРЕДМОВА

Цей методичний посібник створено відповідно до оновленої Програми Міністерства освіти і науки України із зарубіжної літератури 2016 року для 11-річної школи. Він містить календарне планування за семестрами за рівнем стандарту й академічним рівнем та розширені плани-конспекти уроків (як традиційних, так і нетрадиційних) із зарубіжної літератури для 11-го класу. Авторка пропонує різноманітні прийоми та засоби роботи відповідно до сучасних педагогічних технологій з урахуванням досягнень вікової психології. Значну увагу приділено реалізації **компетентнісного підходу** у викладанні як однієї з найактуальніших вимог реформи сучасної освіти. Такий підхід передбачає *володіння методиками компетентнісного навчання, розуміння сутності нової української школи*.

Компетенція — це сукупність знань, умінь і навичок, необхідних для конкретної роботи; здатність та готовність ефективно застосовувати знання на практиці, у конкретній ситуації. Компетентна у певній галузі людина володіє відповідними знаннями та здібностями, що дають їй змогу ефективно діяти в цій галузі.

Предметна літературна компетентність передбачає набуття учнями вмій розрізняти роди й жанри, визначати художні прийоми й засоби, елементи сюжету та композиції та їхню роль у розкритті теми й ідеї твору, а також умінь аналізувати, висловлювати свої почуття та враження, інтерпретувати тощо.

Засобами міжпредметного та предметного змісту формуються найбільш універсальні **компетентності** — **ключові**, зокрема:

- **пізнавальні** (знання цілепокладання і вміння організовувати, планувати, аналізувати, оцінювати власну навчально-пізнавальну діяльність; набуття знань безпосередньо із реальності, опанування прийомів дій за нестандартних умов, евристичних методів розв'язання проблем);
- **ціннісно-смислові** (ціннісні орієнтири учня, його досвід самопізнання, осмислення ним свого місця в світі; обрання ціннісних, цільових, смислових настанов дій);
- **соціальні** (уміння жити і працювати в колективі, в команді; знання прав споживача, покупця, клієнта, виробника; професійне самовизначення; опанування етики трудових і громадянських стосунків);
- **загальнокультурні** (пізнання особливостей національної та загальнолюдської культури, духовно-моральних основ життя, розуміння ролі науки і релігії в житті людини, їхнього впливу на світ);
- **комунікативні** (знання іноземних мов, ефективних способів співробітництва; уміння грати різні соціальні ролі в колективі, працювати в групі, презентувати себе і т. ін.);
- **моральні** (готовність, здатність та потреба жити за загальнолюдськими моральними законами);
- **інформаційні** (володіння інформаційними технологіями; уміння шукати, аналізувати, перетворювати, застосовувати інформацію для розв'язання різноманітних проблем);
- **автономізаційні** (здатність до саморозвитку, самовизначення, самоосвіти, конкурентоспроможності; потреба та готовність учитися впродовж усього життя);
- **здоров'язберезувальні** (розуміння необхідності здорового способу життя; турбота про особисте здоров'я; внутрішня екологічна культура та ін.).

Компетентнісний підхід реалізується за умови поєднання учителем на уроках доброзичливої атмосфери з мотивацією учнів до саморозвитку, їхньою активною творчою діяльністю, діалогічністю уроку, емоційним сприйняттям навчального матеріалу та міжмистецьких зв'язків. Педагогові варто зважати на те, що компетентнісний підхід тісно пов'язаний з особистісно орієнтованим та діяльнісним підходами до навчання, зокрема у старшій школі.

«Зарубіжна література» посідає особливе місце поміж шкільних предметів: вона дає учням знання про світобудову, акцентує увагу на смислових та світоглядних аспектах, допомагає знайти ціннісні орієнтири тощо.

Мета розвитку компетентностей на уроках зарубіжної літератури — це виховання, зокрема:

- **читача** (систематично читає, розуміє прочитане й отримує насолоду від процесу читання, змісту або форми художнього тексту; уміє розповісти й описати враження про прочитане, висловити свою думку);
- **літературного критика** (знає та вміє різнобічно аналізувати, тлумачити художній зміст творів сучасної літератури, визначати їхні переваги і недоліки);

- *літературознавця* (використовує здобуту літературну освіту для дослідження історії літератури, життя та творчості окремих письменників, взаємозв'язків творів з епохою, досліджує закони розвитку літератури як особливої форми духовної діяльності людини);
- *дослідника проблем* (використовує літературну освіту для орієнтування у проблемах сьогодення, розуміє вчинки оточуючих, віддає перевагу моральним цінностям);
- *письменника* (застосовує знання з літератури як творець власних художніх текстів).

Наш посібник допоможе розв'язати ці завдання. Плани-конспекти складено у такий спосіб, що основну роботу на уроці виконують учні: учитель лише забезпечує успішну групову комунікацію, дає учням змогу застосувати вже набуті навички для опанування нових знань. Багато уваги приділено груповим формам роботи, виконанню індивідуальних завдань, залученню учнів до проведення уроку, прийомам критичного мислення й активним методам навчання, рольовим іграм, бесідам з елементами дискусії, міжлітературним і міжпредметним зв'язкам, сучасним засобам подання матеріалу (з опорою на візуальну пам'ять).

У цьому посібнику також запропоновано матеріали для поточного контролю знань, умінь та навичок учнів, а також для проведення тематичного оцінювання (тестування) упродовж навчального року. Це видання стане в пригоді не лише вчителям-початківцям, а й досвідченим педагогам, оскільки допомагає обрати раціональні способи викладання навчального матеріалу, пропонує різні прийоми активізації образного, логічного, асоціативного мислення школярів, що розвиває спостережливість, пам'ять, зв'язне мовлення, культуру спілкування та естетичний смак, дає змогу якнайповніше розкрити виховний потенціал художньої літератури.

КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

уроків зарубіжної літератури. 11-й клас. Академічний рівень

На навчальний рік — 70 год. На тиждень — 2 год. На текстуальне вивчення літературних творів — 52 год.

На контрольні роботи — 6 год. На уроки розвитку зв'язного мовлення — 5 год.

На уроки позакласного читання — 2 год. Резервний час — 5 год.

№ з/п	Тема уроку	Дата	Примітка
I СЕМЕСТР			
<i>Із літератури першої половини ХХ ст.</i>			
1	Загальна характеристика розвитку літератури першої половини ХХ ст. Авангардизм в літературі. Доля реалізму. Елітарна та масова культура		
2	Розвиток зв'язного мовлення (письмово). Складання тез за темою «Авангардизм 1910–1920-х рр. та здійснювана ним «революція в мистецтві», його основні течії»		
3	Традиції реалізму ХІХ ст. та їхня взаємодія з новими літературними течіями на початку ХХ ст. Життєвий і творчий шлях Олександра Купріна. Купрін та Україна. Романтичне кохання — одна з провідних тем творчості письменника		
4	«Гранатовий браслет» — гімн «сильному, як смерть, кохання». Життєва основа твору. Протиставлення в оповіданні справжнього кохання банальним взаєминам між чоловіком та жінкою. Моральний і символічний сенс загибелі Желткова. Символіка гранатового браслета, роль біблійних цитат у творі		
5	Загальна характеристика модерністських явищ у художній прозі першої половини ХХ ст. М. Пруст, Дж. Джойс, Ф. Кафка як засновники європейської модерністської прози		
6	Життєвий і творчий шлях Франца Кафки — австрійського письменника-модерніста. Своєрідність світобачення та його художнього втілення в новелі «Перевтілення»		
7	Зображення трагедії відчуження особистості в новелі «Перевтілення». Образ Грегора Замзи як гротескний літературний «автопортрет» письменника й символічне уособлення типу «маленької людини» ХХ ст.		
8	Грегор Замза та його родина. Особливості стилю Кафки, специфіка поєднання реальності та міфотворчості у його гротесковому художньому світі		
9	Контрольна робота № 1 за темою «Із літератури першої половини ХХ ст.»		

№ з/п	Тема уроку	Дата	Примітка
<i>Поезія першої половини ХХ ст.</i>			
10	Глибинні зрушення в поезії ХХ ст. Модернізм та основні течії європейської поезії ХХ ст. Найвідоміші представники авангардистської й модерністської течій першої половини ХХ ст.		
11	Життєвий і творчий шлях Райнера Марії Рільке. Синтетичний вияв новітніх течій і тенденцій в поезії поета. Рільке й Україна		
12	Р. М. Рільке «Сонети до Орфея», «Орфей, Евридіка, Гермес», «Згаси мій зір...». Вираження традиції відчуження людини в дегуманізованому світі. Ностальгія за втраченою єдністю людини та світу		
13	Життєвий і творчий шлях Гійома Аполлінера. Еволюція від неоромантизму до кубофутуризму. «Міст Мірабо»		
14	Г. Аполлінер «Зарізана голубка й водограй». Реакція Аполлінера на символізм, ствердження активно-творчого ставлення до життя		
15	Срібна доба російської поезії: розмаїття напрямів, течій		
16	Олександр Блок «Незнайома». Життєвий і творчий шлях письменника. О. Блок — найвидатніший поет російського символізму. Образ Незнайомої як втілення Вічної Жіночності, його протиставлення світу нищої прози життя		
17	Життєвий і творчий шлях Анни Ахматової. Акмеїзм, його естетичні засади та поетика у її творчості. Пізня поезія Ахматової («Реквієм»). Анна Ахматова й Україна		
18	Розвиток зв'язного мовлення (усно). Дослідження тексту поеми А. Ахматової «Реквієм»		
19	Життєвий і творчий шлях Володимира Маяковського. Пафос самоствердження й самовиявлення поетичного «Я» в його поезіях. Поняття про футуризм. «А ви могли б?..», «Послухайте!»		
20	Життєвий і творчий шлях Бориса Пастернака, неоднозначність стосунків поета з футуризмом. «Зимова ніч»		
21	Борис Пастернак «У всьому хочу я дійти...», «Гамлет». Еволюція поезії Пастернака		
22	Позакласне читання. Найвидатніші явища зарубіжної поезії першої половини ХХ ст.		
23	Контрольна робота № 2 за темою «Поезія першої половини ХХ ст.» (вір)		
24	Життєвий і творчий шлях Михайла Булгакова. Булгаков і Київ. Роман «Майстер і Маргарита», його джерела. Особливості композиції — «роман у романі»		
25	«Майстер і Маргарита» як роман-міф. Проблематика та система образів, трансформація міфічних мотивів у творі. Особистість і влада: різні аспекти трактування проблеми		
26	М. Булгаков «Майстер і Маргарита». «Московські» та «єршалаїмські» розділи твору та художні засоби їхнього зв'язку		
27	М. Булгаков «Майстер і Маргарита». Воланд та його почет. Поєднання реальності й фантастики в романі		
28	М. Булгаков «Майстер і Маргарита». Понтій Пілат у творі. Трагізм долі митця (майстра)		
<i>Із літератури другої половини ХХ ст. Проза та драматургія 1920–1940-х рр.</i>			
29	Тема Другої світової війни й руху Опору в повоєнні десятиліття. Поширення екзистенціалізму в літературі цього періоду. Життєвий і творчий шлях Бертольта Брехта. Брехт як драматург-новатор. «Епічний театр» Брехта, його теоретичні засади й творча практика		
30	«Матінка Кураж та її діти» — драма-пересторога напередодні Другої світової війни. Історико-літературні джерела та сучасний політичний підтекст твору, його антивоєнний пафос й алегоричний сенс. «Ефект очуження» та інші ознаки «епічного театру» у творі		
31	Утілення в образах дітей Кураж трагічної долі людських чеснот в умовах війни: сміливості (Ейліф), чесності (Швейцеркас) та доброти (Катрін). Образ Кураж — пророка метафора майбутнього Німеччини		

№ з/п	Тема уроку	Дата	Примітка
32	Контрольна робота № 3 за темою «Проза та драматургія 1920–1940-х рр.»		
33	Узагальнення та систематизація знань, набутих у I семестрі		
II СЕМЕСТР			
34	Огляд життя та творчості Джорджа Орвелла. «1984» — роман-антиутопія. Зображення у творі тоталітарного суспільства		
35	Розкриття в романі «1984» Дж. Орвелла проблеми свободи та необхідності, істинності знання, обґрунтування волюнтаризму в політиці		
36	Сатирична повість-притча «Скотоферма» як алегорія революції 1917 р. та наступних подій у Росії		
Друга світова війна у дзеркалі літератури			
37	Особистий досвід участі у Другій світовій війні та його вплив на творчість Генріха Белля. «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...»: осуд антигуманної сутності війни, розкриття її руйнівних наслідків для цивілізації та душі. Мотив національної провини й відповідальності за розв'язання війни		
38	Огляд життя Пауля Целана (Анчеля). Зв'язки поета з Україною. Пошуки нової поетичної мови для втілення досвіду Другої світової війни у творчості поета. Модерністське зображення трагедії Голокосту в поезії «Фуга смерті»		
39	Пауль Целан «Фуга смерті». Паралелізм як засіб викривання спотвореної фашизмом ідеї рівноцінності й багатства німецької та єврейської культур. Музичні принципи художньої організації твору, його наскрізні мотиви. Особливості композиції, синтаксису й читання вірша		
40	Розвиток зв'язного мовлення (письмово) . Написання асоціативного етюду, викликаного художніми образами прочитаних творів		
41	Контрольна робота № 4 за темою «Друга світова війна у дзеркалі літератури» (твір)		
42	Огляд життя та творчості Карела Чапека — письменника, драматурга, фантаста. «Війна із саламандрами» — сатиричний науково-фантастичний роман, роман-антиутопія та роман-попередження. Композиція та сюжет твору		
43	Карел Чапек «Війна із саламандрами». Розкриття в романі особливостей тоталітарної ідеології та соціальних передумов виникнення подібної форми суспільної свідомості		
44	Загальна характеристика історико-культурної ситуації повоєнного світу. Розвиток прози в Європі, США, Латинській Америці, Японії та Росії		
45	Нові явища та тенденції в зарубіжній літературі 1950–1970-х рр. Переростання модернізму в постмодернізм у літературі останньої третини ХХ ст. (загальний огляд)		
46	Життєвий і творчий шлях Ернеста Міллера Хемінґуея, вплив його особистості та доробку на сучасників. Хемінґуеївський «герой кодексу» — сильна самотня людина; її здатність постояти за себе, прагнення незалежності та свободи, цінування дружби й кохання. Новаторство прози Хемінґуея		
47	«Старий і море». Філософсько-символічний сенс сюжету. Оспівування волі, мужності, героїзму буденного життя людини. Показ драматичних суперечностей людського буття: його осмисленості й абсурдності, перемог і поразок, величі та слабкості, протистояння природі та єдності з нею. Сенс фіналу повісті		
48	Огляд життя та творчості Габрієля Гарсія Маркеса. «Магічний реалізм»		
49	Ґ. Ґ. Маркес «Старигань із крилами». Схрещення в оповіданні західноєвропейської модерністської традиції з національним міфопоетичним баченням. Філософсько-етичний сенс зустрічі янгола з людьми. Своєрідність образу янгола: його безпорадність і терпимість до людей, спорідненість із людською природою. Особливості ставлення людей до янгола. Сенс фіналу та назви оповідання. Зрошення фантастичних елементів з побутовими деталями — характерна ознака художнього світу твору		

№ з/п	Тема уроку	Дата	Примітка
50	Розвиток зв'язного мовлення (усно). Складання вітального слова на честь художнього образу або автора: Г. Г. Маркес та його «Старигань із крилами»		
51	Контрольна робота № 5 за темою «Зарубіжна проза другої половини ХХ ст.»		
Західна драматургія 1950–1970-х рр.			
52	Загальна характеристика європейського театру. Розвиток драми-притчі. Виникнення «театру абсурду»		
53	Художня своєрідність театру Макса Фріша. «Санта-Крус» (загальний огляд) або Стислі відомості про Фрідріха Дюрренматта. «Гостина старої дами» (загальний огляд) або Художня своєрідність творів Ежена Йонеску. «Носороги» (загальний огляд)		
54	Система образів, сюжетна лінія та проблеми морального вибору, свободи й відповідальності у драмі М. Фріша «Санта-Крус». Символіка драми драми Ф. Дюрренматта «Гостина старої дами». Художня своєрідність твору або Система образів, сюжетна лінія та символічний сенс сюжету драми Е. Йонеску «Носороги». Сенс центральної метафори		
Література останніх десятиліть ХХ — початку ХХІ ст.			
55	Постмодернізм — одне з найяскравіших літературних явищ другої половини ХХ ст., його теоретичні засади та художня (літературна) практика. Соціоісторичні, культурно-філософські й естетичні чинники розвитку постмодернізму в художній літературі. Наріжні принципи постмодерністської поетики. Найяскравіші представники постмодерністської прози		
56	Найяскравіші представники постмодерністської прози. Ознаки постмодернізму у творчості письменників-прозаїків другої половини ХХ ст.		
57	Огляд життя та творчості Хорхе Луїса Борхеса. «Вавилонська бібліотека»		
58	Х. Л. Борхес «Вавилонська бібліотека». Спроби філософського осмислення Всесвіту у творі. Метафоричність та символізм твору		
59	Огляд життя та творчості Йосипа Бродського. Поєднання авангардизму й постмодернізму у творчості поета. «Пілігрими», «Різдвяна зірка»		
60	Життєвий і творчий шлях Мілорада Павича. Утілення в оповіданні «Кімната, у якій зникають кроки» ознак постмодернізму		
61	Життєвий і творчий шлях Крістофа Рансмайра. «Останній світ»: постмодерністська ситуація зникнення книги та її автора в романі. Художній час і простір		
62	К. Рансмайр «Останній світ». Настрої зневіри в історичний прогрес, мотив приреченості сучасної цивілізації, вичерпаності культури. Художній час і простір, символіка та художня сила образів		
63	Позакласне читання. Умберто Еко «Ім'я троянди», Патрік Зюскінд «Запахи, або Історія одного вбивці»		
64	Розвиток зв'язного мовлення (усно). Світ літератури постмодернізму		
65	Сучасний літературний процес (огляд). Зарубіжна література ХХІ ст.		
66	Контрольна робота № 6 за темами «Західна драматургія 1950–1970-х рр.» та «Література останніх десятиліть ХХ — початку ХХІ ст.»		
Узагальнення та систематизація вивченого впродовж навчального року			
67	Найвидатніші здобутки зарубіжної літератури доби античності, Середньовіччя та Відродження		
68	Найвидатніші здобутки зарубіжної літератури доби романтизму (XVII — середина XIX ст.)		
69	Найвидатніші здобутки зарубіжної літератури доби реалізму та раннього модернізму (друга половина XIX ст.)		
70	Найвидатніші здобутки зарубіжної літератури ХХ — початку ХХІ ст. (зокрема, сучасного літературного процесу)		

КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

уроків зарубіжної літератури. 11-й клас. Рівень стандарт

На навчальний рік — 35 год. На тиждень — 1 год. На текстуальне вивчення художніх творів — 24 год.

На контрольні роботи — 4 год. На уроки розвитку мовлення — 4 год.

На уроки позакласного читання — 2 год. Резервний час — 1 год.

№ з/п	Тема уроку	Дата	Примітка
I СЕМЕСТР			
<i>Із літератури першої половини ХХ ст.</i>			
1	Загальна характеристика розвитку літератури першої половини ХХ ст. Авангардизм в літературі. Доля реалізму. Елітарна та масова культура		
2	Розвиток зв'язного мовлення (письмово). Складання тез за темою «Авангардизм 1910–1920-х рр. та здійснювана ним “революція в мистецтві”»		
3	Традиції реалізму ХІХ ст. та їхня взаємодія з новими літературними течіями на початку ХХ ст. Життєвий і творчий шлях Олександра Купріна. Романтичне кохання — одна з провідних тем творчості письменника		
4	«Гранатовий браслет» — гімн «сильному, як смерть, кохання». Життєва основа твору. Протиставлення в оповіданні справжнього кохання банальним взаєминам між чоловіком та жінкою. Моральний і символічний сенс загибелі Желткова. Символіка гранатового браслета, роль біблійних цитат у творі		
5	Розвиток зв'язного мовлення (усно). М. Пруст, Дж. Джойс, Ф. Кафка як засновники європейської модерністської прози. Дослідження особливостей творчості		
6	Життєвий і творчий шлях Франца Кафки — австрійського письменника-модерніста. Своєрідність світобачення та його художнього втілення в новелі «Перевтілення»		
7	Ґреґор Замза та його родина. Особливості стилю Кафки, специфіка поєднання реальності та міфотворчості у його гротесковому художньому світі		
8	Контрольна робота № 1 за темою «Із літератури першої половини ХХ ст.» (твір)		
<i>Поезія першої половини ХХ ст.</i>			
9	Глибинні зрушення в поезії ХХ ст. Модернізм та основні течії європейської поезії ХХ ст. Райнер Марія Рільке «Сонети до Орфея». «Орфей, Евридіка, Гермес», «Згаси мій зір...». Ґійом Аполлінер «Міст Мірабо», «Зарізана голубка й водограй»		
10	Срібна доба російської поезії: розмаїття напрямів, течій. Олександр Блок «Незнайома». Анна Ахматова «Реквієм»		
11	Володимир Маяковський «А ви могли б?..», «Послухайте!». Борис Пастернак «Зимова ніч», «У всьому хочу я дійти...», «Гамлет»		
12	Позакласне читання. Найвидатніші явища зарубіжної поезії першої половини ХХ ст.		
13	Життєвий і творчий шлях Михайла Булгакова. Булгаков і Київ. Роман «Майстер і Маргарита». Особливості композиції — «роман у романі»		
14	Проблематика та система образів твору «Майстер і Маргарита». Особистість і влада: різні аспекти трактування проблеми. Поєднання реальності й фантастики в романі		
15	«Московські» та «єршалаїмські» розділи твору та художні засоби їхнього зв'язку. Трагізм долі митця (майстра)		
16	Контрольна робота № 2 за темою «Поезія першої половини ХХ ст.»		
II СЕМЕСТР			
<i>Із літератури другої половини ХХ ст. Проза та драматургія 1920–1940-х рр.</i>			
17	Тема Другої світової війни й руху Опору в повоєнні десятиліття. Поширення екзистенціалізму в літературі цього періоду. Життєвий і творчий шлях Бертольта Брехта. Брехт як драматург-новатор. «Епічний театр» Брехта, його теоретичні засади й творча практика		

№ з/п	Тема уроку	Дата	Примітка
18	«Матінка Кураж та її діти» — драма-пересторога напередодні Другої світової війни. Історико-літературні джерела та сучасний політичний підтекст твору, його антивоєнний пафос й алегоричний сенс		
19	Нові явища та тенденції в зарубіжній літературі 1950–1970-х рр. «1984» — роман-антиутопія Джорджа Орвелла		
20	Сатирична повість-притча «Скотоферма» як алегорія революції 1917 р. та наступних подій у Росії		
<i>Друга світова війна у дзеркалі літератури</i>			
21	Особистий досвід участі у Другій світовій війні та його вплив на творчість Генріха Белля. «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...»: осуд антигуманної сутності війни, розкриття її руйнівних наслідків для цивілізації та душі. Мотив національної провини й відповідальності за розв’язання війни		
22	Огляд життя Пауля Целана (Анчеля). Зв’язки поета з Україною. Пошуки нової поетичної мови для втілення досвіду Другої світової війни у творчості поета. Модерністське зображення трагедії Голокосту в поезії «Фуга смерті»		
23	<i>Розвиток зв’язного мовлення (письмово).</i> Написання асоціативного етюду, викликаного художніми образами прочитаних творів		
24	<i>Контрольна робота № 3</i> за темами «Із літератури другої половини ХХ ст. Проза та драматургія 1920–1940-х рр.» та «Друга світова війна у дзеркалі літератури» (твір)		
25	Огляд життя та творчості Карела Чапека — письменника, драматурга, фантаста. «Війна із саламандрами» — сатиричний науково-фантастичний роман, роман-антиутопія та роман-попередження		
26	Життєвий і творчий шлях Ернеста Міллера Хемінгуея, вплив його особистості та доробку на сучасників. «Старий і море». Філософсько-символічний сенс сюжету. Оспівування волі, мужності, героїзму буденного життя людини		
27	Огляд життя та творчості Габрієля Гарсія Маркеса. «Магічний реалізм» письменника. «Старигань із крилами»: особливості ставлення людей до янгола, сенс фіналу та назви оповідання		
<i>Західна драматургія 1950–1970-х рр.</i>			
28	Загальна характеристика європейського театру. Розвиток драми-притчі. Виникнення «театру абсурду»		
<i>Література останніх десятиліть ХХ — початку ХХІ ст.</i>			
29	Постмодернізм — одне з найяскравіших літературних явищ другої половини ХХ ст., його теоретичні засади та художня (літературна) практика. Найяскравіші представники постмодерністської прози		
30	Хорхе Луїс Борхес «Вавилонська бібліотека». Йосип Бродський «Пілігрими», «Різдвяна зірка»		
31	Мілорад Павич «Кімната, у якій зникають кроки». Крістоф Рансмайр «Останній світ»		
32	<i>Позакласне читання.</i> Умберто Еко «Ім’я троянди», Патрік Зюскінд «Запахи, або Історія одного вбивці»		
33	<i>Розвиток зв’язного мовлення (усно).</i> Світ літератури постмодернізму		
34	<i>Контрольна робота № 4</i> за темами «Західна драматургія 1950–1970-х рр.» та «Література останніх десятиліть ХХ — початку ХХІ ст.»		
<i>Узагальнення та систематизація вивченого впродовж навчального року</i>			
35	Узагальнення та систематизація вивченого впродовж навчального року		

ІЗ ЛІТЕРАТУРИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ ст.

Дата _____

УРОК № 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗВИТКУ ЛІТЕРАТУРИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ ст. АВАНГАРДИЗМ В ЛІТЕРАТУРІ. ДОЛЯ РЕАЛІЗМУ. ЕЛІТАРНА ТА МАСОВА КУЛЬТУРА

Клас _____

Мета (формування компетентності): предметні (знання основних тенденцій суспільно-історичного та мистецького розвитку першої половини ХХ ст.; знання понять «модернізм», «авангардизм», літературних течій, видозмін реалізму, елітарної та масової культури; навички визначення провідних тенденцій у мистецтві); **ключові** (уміння вчитися: навички оцінювання культурно-мистецьких явищ; **комунікативні**: навички роботи в групі; **інформаційні**: навички роботи із джерелами інформації; **загальнокультурні**: прагнення до літературної освіти, естетичний смак, світогляд).

Тип уроку: урок засвоєння нових знань і формування на їхній основі вмінь та навичок.

Основні терміни та поняття: модернізм, авангардизм, елітарна та масова література.

Міжпредметні зв'язки: всесвітня історія.

Обладнання: портрети найвідоміших представників літератури першої половини ХХ ст. різних напрямів, репродукції картин представників модернізму, ілюстративний та роздавальний матеріал, аркуші паперу ф. А1, маркер.

Перебіг уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ОГолошення теми й мети уроку

Учитель. «ХХ ст. здається полем величезного експерименту, зорганізованого Історією, який лишив нам або руїни, або смутну рівнину “споживацької цивілізації”», — так сумно наголошував на невтішних підсумках здобутого людством у ХХ ст. досвіду відомий знавець зарубіжної літератури Л. Андреев. Однак, зовсім не таким уявлялося нове століття тим, хто вітав його настання, адже з новою епохою було пов'язано надії на побудову нового соціуму, який розширить людські можливості й забезпечить загальний добробут. Саме про бурхливий і суперечливий суспільно-історичний розвиток світу початку ХХ ст. та його вплив на культурний і літературний процес, зміну світоглядних та естетичних систем, виникнення нових літературних напрямів, стилів і жанрів ми говоритимемо сьогодні на уроці.

III. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ

Інтерактивний прийом «Мозковий штурм»

- ◆ Пригадайте, що вам відомо з курсу історії про першу половину ХХ ст.

Учні роблять стислі записи на дошці або аркуші паперу ф. А1.

Очікуваний результат

Перша світова війна, революції, громадянські війни, тоталітарні режими, Друга світова війна; дослідження психології людини; створення клітинної та еволюційної теорій; винайдення телефону, радіо, кінематографа; широке використання електроенергії.

- ◆ На вашу думку, як згадані події вплинули на мистецтво? (Спонукали митців до пошуку нових шляхів осмислення дійсності, форм і суті її відображення.)

IV. РОБОТА НАД ТЕМОЮ УРОКУ

1. Вступне слово вчителя

2. Інтерактивний прийом «Броунівський рух» (робота в групах; запис до зошитів)

Коментар. «Броунівський рух» — інтерактивний прийом, за допомогою якого за невеликий проміжок часу учні вивчають значний за обсягом теоретичний

матеріал і повідомляють його зміст однокласникам. Інакше кажучи — «навчаючись сам, навчаю решту». Учні класу об'єднуються у групи. Кожна група отримує картку з текстом, дібраним учителем. Після прочитання й обговорення вмісту картки учасники переходять до інших груп, повідомляючи їм здобуту інформацію. Перехід від групи до групи завершується після того, як кожен учень класу ознайомиться з усім теоретичним матеріалом, що вивчається.

Картка № 1. Суспільно-історичний розвиток світу в першій половині ХХ ст. та його неоднозначні зв'язки з культурним і літературним процесами.

Картка № 2. Доля реалізму в літературі ХХ ст. (з одного боку — продовження традицій літератури попередніх епох, з іншого — пошуки нових засобів і форм художнього вираження, взаємодія з модернізмом).

Картка № 3. Розвиток модернізму й авангардизму як провідних тенденцій літературного процесу першої половини ХХ ст.

Картка № 4. Особливості культурної ситуації в умовах тоталітаризму.

Картка № 5. Роздвоєння культурного процесу на елітарну та масову культури як характерна ознака культурної ситуації ХХ ст.

Картка № 6. Значення понять *авангардизм* та *модернізм*.

V. УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗНАНЬ

- ♦ Як суспільно-історичні події вплинули на розвиток культури та літератури у першій половині ХХ ст.?
- ♦ Розкажіть про долю реалізму в літературі ХХ ст.
- ♦ Поясніть значення термінів *авангардизм* та *модернізм*. Що сприяло їхній появи у мистецтві та літературі?
- ♦ Розкажіть про елітарну та масову літератури. У чому полягає їхня відмінність? (*Елітарна та масова література — дві течії сучасного літературного процесу. Елітарні твори (від фр. elite — краще, добірне) вирізняються інтелектуальною та естетичною ускладненістю, наявністю багатого підтексту та зашифрованої образності; часто суттєву роль у них відіграють літературний і культурний контексти. Такі твори потребують активного, освіченого й розвиненого читача, який би, ознайомлюючись із текстом, долучався до певної співтворчості. Масова література — це розважальна й дидактична белетристика, яку друкують великими накладками. Вона є складовою «індустрії культури». Використовуючи стереотипи масової свідомості й популістську стратегію завоювання публіки, а також примітивізуючи художні відкриття «високої» літератури, такі твори передбачають спрощене, «комфортне» читання; їхні типові ознаки — пригодницький або вульгаризований романтичний сюжет, що має зовнішню напружену динаміку і часто щасливий фінал — хепі-енд.)*
- ♦ Як ви вважаєте, наскільки вільним був розвиток культури та літератури в першій половині ХХ ст.?

VI. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ. РЕФЛЕКСІЯ

Інтерактивна вправа «Мікрофон»

- ♦ Завершіть речення: «Особливо важливим у літературі першої половини ХХ ст. я вважаю...».

Коментар. Інтерактивну вправу «Мікрофон» доречно використовувати для підбиття підсумків уроку як відповідь-узагальнення від кожного учня. Тривалість відповіді обмежена у часі (зазвичай її формулюють одним реченням або однією фразою, що не мають повторюватися). Учні передають одне одному уявний мікрофон. Висловлюється той, у кого в руках знаходиться цей мікрофон.

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Скласти опорні схеми опрацьованого на уроці матеріалу.

**УРОК № 2. РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ (ПИСЬМОВО).
СКЛАДАННЯ ТЕЗ ЗА ТЕМОЮ «АВАНГАРДИЗМ 1910–1920-х рр.
ТА ЗДІЙСНЮВАНА НИМ «РЕВОЛЮЦІЯ В МИСТЕЦТВІ», ЙОГО ОСНОВНІ ТЕЧІЇ»**

Дата _____

Клас _____

Мета (формувати компетентності): предметні (поглиблене розуміння основних тенденцій мистецького розвитку першої половини ХХ ст.; знання понять «футуризм», «кубізм», «дадаїзм», «експресіонізм», «імпресіонізм», «сюрреалізм», «неоромантизм» та їхніх характерних ознак; навички визначення течій); **ключові** (уміння вчитися: навички оцінювання культурно-мистецьких явищ; **комунікативні**: навички роботи в парі та в колективі; **інформаційні**: навички роботи з підручником та вміння критично оцінювати теоретичний матеріал; **загальнокультурні**: прагнення до літературної освіти, естетичний смак, світогляд).

Тип уроку: урок розвитку усного та писемного мовлення.

Основні терміни та поняття: футуризм, кубізм, дадаїзм, експресіонізм, імпресіонізм, сюрреалізм, неоромантизм.

Обладнання: підручники, словники літературознавчих термінів, репродукції та видання творів різних течій мистецтва (зокрема, літератури), портрети представників літератури першої половини ХХ ст.

Перебіг уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ОГЛОШЕННЯ ТЕМИ Й МЕТИ УРОКУ

Учитель. Перша половина ХХ ст. у літературі — це активний пошук митцями нових способів самовираження, нових шляхів відтворення подій і думок. Одні письменники прагнули відтворювати життя у звичних для сприйняття формах, реалістично й без прикрас, інші — через метафоричність та алегорію передавати суперечливу сутність людини, яка намагається пояснити світ та своє місце в ньому. Зміни у розумінні дійсності, у системі ціннісних пріоритетів та у сприйнятті самої «людської природи» сприяли змінам у художньому мисленні. Саме про такі зміни ми дізнаємося сьогодні.

III. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

Евристична бесіда

- ♦ Як ви розумієте слова О. Блока, який писав про початок ХХ ст.: «Утрачено рівновагу між людиною і природою, між життям і мистецтвом, між наукою і музикою, між цивілізацією і культурою»?
- ♦ Із чим ви асоціюєте культуру початку ХХ ст.?

IV. РОБОТА НАД ТЕМОЮ УРОКУ

1. Вступне слово вчителя

— Давно відомо, що форми художнього зображення розвиваються не за законами історії, а за законами мистецтва, кожен митець створює власний, неповторний художній світ. У літературі ХХ ст. є те, що об'єднує,— любов до людини, уболівання за її долю, прагнення захистити і духовний світ людини, і світ узагалі. Свобода творчості сприяла виникненню нових літературно-мистецьких течій нереалістичного спрямування: імпресіонізму, естетизму, сюрреалізму, символізму, експресіонізму та інших, сукупність яких називають *модернізмом*.

2. Робота з теоретичним матеріалом підручника та літературознавчими словниками (робота в парах; запис до зошитів)

- ♦ Опрацювати матеріал підручника та літературознавчих словників за запропонованою темою. Тезисно оформити та записати основні положення опрацьованого матеріалу. Звернути увагу на літературні течії ХХ ст.

3. Цитування занотованих тез

4. Робота в малих групах

- ♦ Підготувати презентацію відповідної літературної течії з використанням фрагментів творів різних течій літератури та портретів митців (*кожна з груп готує презентацію однієї течії*).

5. Презентація результатів роботи груп

V. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ. РЕФЛЕКСІЯ

Інтерактивна вправа «Асоціативний куц»

- ♦ Доберіть слова-асоціації до опрацьованого на уроці матеріалу.

VI. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Занотувати опрацьовані терміни до словничка, уміти їх пояснити.
2. **Індивідуальне (2–3 учні):** підготувати повідомлення про життя, творчість та про романтичну концепцію кохання у прозі О. Купріна (бажано — із використанням мультимедійних засобів).

ДОДАТОК ДО УРОКУ № 2

Футуризм (у перекладі з латин. — *майбутнє*) — одна з течій модернізму в літературі початку ХХ ст., принципами якої є руйнування норм морфології та синтаксису, звуконаслідування, використання образів-символів тощо. Футуристи закликали «додушити» буржуазну культуру, «скинути з пароплава сучасності» класиків, творити нову мову й нову літературу. Футуризм започаткував італійський письменник Ф. Марінетті. У Росії футуристами були В. Хлебников, В. Каменський, брати Бурлюки, В. Маяковський, в Україні — М. Семенко.

Кубізм, кубофутуризм. Прагнучи привернути до себе увагу, групи футуристів вигадували собі різні назви: в Англії з'явилися вортицисти й імажиністи, у Франції — кубісти, пароксисти, симультаністи та ін. У живописі та скульптурі кубісти намагалися створити образи, які б розкладалися на геометричні фігури чи склалися з них.

Дадаїзм (у перекладі з фр. — *дитячий іграшковий коник*, перен. — *дитячий белькіт*) — авангардистська течія в літературі та мистецтві Західної Європи початку ХХ ст., що сповідувала нігілізм та антиестетизм. Дадаїсти зводили літературу до безглузвих словосполучень і звуків (дитячого белькіту), живопис — до колажів із клаптів кольорового паперу, примітивних дитячих малюнків. До цієї течії належали французькі поети Т. Тцара, Л. Арагон, П. Елюар, німецький поет Р. Гюльзенбек.

Експресіонізм (у перекладі з фр. — *вираження*) — одна з течій авангардизму, підґрунтям якої є філософія інтуїтивізму А. Берґсона, згідно з якою мета мистецтва — не відображення дійсності, а вираження її неповторного авторського бачення. Для експресіоністів є характерним лірико-суб'єктивне осмислення дійсності. Виник у Німеччині й Австрії.

Імпресіонізм — художній напрям, заснований на принципі безпосередньої фіксації вражень, спостережень, співпереживань.

Сюрреалізм (у перекладі з фр. — *надреалізм*) — одна з течій модернізму, що виникла у Франції. Ґрунтується на філософії інтуїтивізму, східних містико-релігійних ученнях та фрейдизмі. Сюрреалісти закликали звільнити людське «Я» від «пут» матеріалізму, логіки, моралі, традиційної естетики. На їхню думку, митцеві слід спиратися на досвід несвідомого вираження духу — сни, галюцинації, марення, щоб проникнути по той бік людської свідомості, досягнути безкінечне й вічне. До групи сюрреалістів належали письменники Ф. Супо, Р. Дено, Т. Тцара та ін.

**УРОК № 3. ТРАДИЦІЇ РЕАЛІЗМУ ХІХ ст. ТА ЇХНЯ ВЗАЄМОДІЯ
З НОВИМИ ЛІТЕРАТУРНИМИ ТЕЧІЯМИ НА ПОЧАТКУ ХХ ст.
ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ОЛЕКСАНДРА КУПРИНА.
КУПРІН ТА УКРАЇНА. РОМАНТИЧНЕ КОХАННЯ —
ОДНА З ПРОВІДНИХ ТЕМ ТВОРЧОСТІ ПИСЬМЕННИКА**

Дата _____

Клас _____

Мета (формувати компетентності): предметні (поглиблені знання про реалізм та його вплив на літературу; знання про життя та творчість О. Купріна; читацьку активність); **ключові** (уміння вчитися: навички пізнавальної діяльності; комунікативні: навички спілкування в колективі; інформаційні: уміння знаходити потрібну інформацію та презентувати її; загальнокультурні: прагнення до літературної освіти, естетичний смак, світогляд).

Тип уроку: урок засвоєння нових знань і формування на їхній основі вмінь та навичок.

Основні терміни та поняття: реалізм.

Обладнання: портрет О. Купріна, видання його творів, таблиця «ЗХВ» (аркуш паперу ф. А1 на дошці, маркер), презентація за темою уроку*, медіазасоби.

*Воно живе і править на землі —
Із всіх чудес єдине чудо.*

Ю. Огнєв

Перебіг уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

Експрес-опитування

- ♦ Які літературні течії панували в літературі першої половини ХХ ст.?
- ♦ Назвіть характерні риси реалізму як напрямку в літературі.
- ♦ Якою була основна тематика художніх творів початку ХХ ст.?

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ОГЛОШЕННЯ ТЕМИ Й МЕТИ УРОКУ

1. Робота з епіграфом до уроку

- ♦ Поясніть, як ви розумієте рядки Ю. Огнєва.

2. Слово вчителя

— «Кохання, яке буває раз на тисячу років...» Саме таке кохання оспівував у своїй творчості Олександр Іванович Купрін — відомий російський письменник, на сторінках книг якого оживають герої та лиходії — від рядових до генералів. І все це — на тлі нев'янучого оптимізму та пронизливої любові до життя, яку дарує своїм читачам письменник. «Одне із найзапашніших... і найсумніших оповідань про любов», — так 1911 р. писав про «Гранатовий браслет» К. Г. Паустовський. Саме з цим твором ми познайомимося сьогодні.

IV. РОБОТА НАД ТЕМОЮ УРОКУ

1. Вступне слово вчителя

— Олександр Іванович Купрін — відомий російський письменник, автор роману, новел, оповідань, нарисів. Продовжуючи гуманістичні традиції російської прози ХІХ ст., його творчість виявила глибокі суперечності свідомості людини початку ХХ ст., прагнення віднайти духовний ідеал і неможливість це зробити в реальному житті. Прозу Купріна, силу його дару цінували Толстой, Чехов, Короленко і Горький. Останній зауважував, що Купрін — талант яскравий, здоровий і переживе свій час. І дійсно, спадщина Купріна продовжує

* Тут і далі: відео- або медіапозначення — за можливості. В іншому разі — ілюстративний матеріал за тією самою темою.

жити, а його «Поєдинок», «Гранатовий браслет», «Лістригони», «Ізмурд», «Гамбрінус», «Олеся» і сьогодні хвилюють читачів.

Як художника та громадянина Купріна сформувала епоха 1905 р. Визвольний буревій першої російської революції надав його творчості початок «сміливий і буйний». Маючи талант, він зумів відшукати під непримітною та грубою оболонкою шляхетність і красу. За словами І. Буніна, людина, яка «прийшла у світ для безмежної свободи, творчості і щастя», буде щасливою та вільною.

Сучасники Купріна називали його біографію «романом пригод»... Він не прагнув до розміреного буття, цурався світського та інтелігентного кола. Його ідеал і симпатії завжди перебували на боці людей, які з якихось причин опинилися поза межею розміреного та щасливого існування.

2. Огляд життя письменника

Повідомлення за індивідуальним домашнім завданням*

3. Ознайомлення з творами письменника

Учитель демонструє книги з творами О. Купріна, стисло розповідає про них.

4. Робота з таблицею «Знаю — хочу дізнатися — вивчив» («ЗХВ»)

Знаю	Хочу дізнатися	Вивчив
...	...	...

Коментар. Таблиця «ЗХВ» містить три стовпчики. У перший стовпчик записують інформацію із запропонованої теми («первинні знання»). Другий стовпчик заповнюють відповідно до мотивації навчальних досягнень учнів (сюди записують відомості, які очікують отримати). Останній стовпчик допомагає узагальнити щойно отриману інформацію («вторинні знання»). Після повідомлення учнів про те, що нового вони дізналися, потрібно виявити, чого вони в ній не знайшли. У такому випадку вчитель або скеровує учнів до джерела інформації, або сам відповідає на запитання.

5. Романтична концепція кохання в прозі О. Купріна

Повідомлення за індивідуальним домашнім завданням (або слово вчителя)

V. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ. РЕФЛЕКСІЯ

1. Колективне ґрунування за темою «О. Купрін»

Коментар. Інтерактивний прийом «Ґрунування» спонукає учнів вільно думати і відверто висловлюватися на певну тему, стимулює до пошуку зв'язків між окремими поняттями. Для роботи обирають опорне слово, поняття, термін (слово-тема). Відповідно до нього добирають слова за певними зв'язками, асоціаціями. Ґрона існують однорівневі (від одного відправного слова) та багаторівневі (кожне слово наступного рівня стає опорним для добирання інформації). Багаторівневе ґроно є розгорнутим опорним конспектом за темою, заснованим на принципі гіперзв'язків. Перевагою ґрунування є те, що за нетривалий час можна пригадати значну кількість інформації.

2. Усне словесне малювання «Яким я уявляю Олександра Купріна»

VI. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Прочитати «Гранатовий браслет» О. Купріна, схарактеризувати ключові образи, підготувати запитання для однокласників за змістом твору.
2. **Індивідуальне:** підготувати стисле повідомлення про історію написання О. Купріним «Гранатового браслета».

* Тут і далі: повідомлення учня (учнів) може супроводжуватися доповненнями вчителя, демонструванням мультимедійної презентації (за можливості).

УРОК № 4. «ГРАНАТОВИЙ БРАСЛЕТ» — ГІМН «СИЛЬНОМУ, ЯК СМЕРТЬ, КОХАННЮ». ЖИТТЄВА ОСНОВА ТВОРУ. ПРОТИСТАВЛЕННЯ В ОПОВІДАННІ СПРАВЖНЬОГО КОХАННЯ БАНАЛЬНИМ ВЗАЄМИНАМ МІЖ ЧОЛОВІКОМ ТА ЖІНКОЮ. МОРАЛЬНИЙ І СИМВОЛІЧНИЙ СЕНС ЗАГИБЕЛІ ЖЕЛТКОВА. СИМВОЛІКА ГРАНАТОВОГО БРАСЛЕТА, РОЛЬ БІБЛІЙНИХ ЦИТАТ У ТВОРІ

Дата _____

Клас _____

Мета (формувані компетентності): предметні (навички дослідницько-аналітичної роботи з текстом; культуру зв'язного усного мовлення; мислення); **ключові** (уміння *вчитися*: навички пізнавальної діяльності та критичного мислення; *комунікативні*: навички спілкування в колективі та толерантне ставлення до думок і почуттів оточуючих; *інформаційні*: уміння визначати роль деталі в тексті; навички роботи з книгою; *загальнокультурні*: естетичний смак та зацікавленість читанням, світогляд).

Тип уроку: урок засвоєння нових знань і формування на їхній основі вмінь та навичок.

Основні терміни та поняття: «маленька людина».

Обладнання: портрет О. Купріна, тексти оповідання «Гранатовий браслет», прикріплені до дошки аркуш паперу ф. А1, маркер.

*Не в силі, не в спритності, не в розумі, не в таланті...
не у творчості висловлюється індивідуальність. Але в коханні...*

О. Купрін (із листа Ф. Батюшкову)

Перебіг уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

Перевірка домашнього завдання. Інтерактивний прийом

«Методика взаємозапитань»

Коментар. Прийом «Методика взаємозапитань» передбачає озвучення учнями по черзі запитань за змістом літературного твору та відповідь однокласників на них. Якщо учні оминуть якусь важливу подробицю, запитання формулює вчитель.

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ОГолошення теми й мети уроку

Учитель. Ви прочитали один із найзворушливіших творів О. Купріна. У вас обов'язково постали запитання чи з'явилися думки, якими ви хотіли б поділитися. Отже, ваше завдання: визначте коло питань, над розв'язанням яких ви хотіли б сьогодні попрацювати.

Охочі занотовують свої пропозиції на аркуші паперу ф. А1, прикріпленому до дошки. Упродовж уроку ці записи дадуть учителеві змогу взяти до уваги інтереси учнів та коригувати викладення нового навчального матеріалу.

IV. РОБОТА НАД ТЕМОЮ УРОКУ

1. Колективне ґрунування за темою «Кохання»

2. Вступне слово вчителя

— В оповіданні «Гранатовий браслет» відображено одвічну тему мистецтва — тему кохання. Добираючи слова-асоціації, ви згадали, що воно може бути щасливим, світлим, самовідданим, усепоглинальним, ідеальним, чистим, незвичайним і палким, а може бути нерозділеним. Кожен із митців розкриває своє розуміння цього почуття. Як ми вже зазначали, ця тема є особливо зворушливою у творчості О. Купріна — саме коханню, світлому та водночас болючому, присвячені рядки твору «Гранатовий браслет». Неодноразово доводилося чути думки про те, що подібного кохання не існує. Натомість автор перекоаний: таке кохання — справжнє диво, а дива трапляються.

3. Життєве підґрунтя та історія створення оповідання «Гранатовий браслет»

Повідомлення за індивідуальним домашнім завданням

4. Проблемно-змістовий аналіз твору (дослідницько-аналітична робота)

Коментар. Учитель пропонує учням проблемні питання, під час відповіді на які школярі мають дібрати аргументи на підтвердження своєї думки, використовуючи цитати з твору.

- ♦ Які проблеми порушив автор в оповіданні «Гранатовий браслет»?
- ♦ Простежте шлях духовного прозріння Віри.
- ♦ Схарактеризуйте образ Желткова. Як зростає «маленька людина»? Що її підносить над оточенням?
- ♦ Проаналізуйте діалог Желткова з відвідувачами у нього вдома. Які слова є вирішальними для Желткова? Яким він постає перед присутніми?
- ♦ Прочитуйте фрагмент оповідання, який можна вважати гімном коханню.
- ♦ У чому полягає сенс загибелі Желткова?
- ♦ Поясніть символіку оповідання, зокрема гранатового браслета, роль біблійних цитат у творі.
- ♦ Чи є закономірним трагічний фінал повісті? Чи можна погодитися з тим, що смерть Желткова означає смерть кохання? Який моральний та символічний зміст має ця смерть?
- ♦ Чи винна Віра у тому, що сталося? Чи взагалі є винні у тому, що сталося?

5. Постановка та розв'язання проблемних питань

- ♦ Як розв'язує Купрін одвічну проблему нерозділеного, але палкого та справжнього кохання? Чи нещасливим виявилось воно? Чи спричинило це кохання тільки страждання? Можливо, автор хотів ствердити щось інше? (*Високе, але нерозділене кохання стало великим щастям для Желткова. Завдяки цьому коханню він піднімається над іншими героями, зворушує «царську незворушність» Віри Миколаївни. Завдяки цьому коханню він примушує Віру Миколаївну в сльозах болю та відчаю «зрозуміти життя», яке «покійно й радісно прирєкло себе на муки і смерть».*)
- ♦ Яку ще тему, окрім безнадійного і високого кохання, розкрито в оповіданні? Чому Віра Миколаївна раніше, ще до заміжжя, так байдуже поставилася до невідомого залицяльника? (*Тема нерівності: соціальне походження героїв різниться.*)
- ♦ Як ви вважаєте, чому автор дав такому, на перший погляд, незначному героєві ім'я *Георгій*? (*Ім'я Георгій означає той, хто несе перемогу. Купрін зобразив «маленьку, але Велику людину», здатну на велике і величне кохання.*)

6. Робота з епіграфом до уроку (читання та пояснення)

V. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ. РЕФЛЕКСІЯ

- ♦ Чи можливе таке кохання в наш час? Чи існує воно взагалі?
- ♦ Чи є актуальним оповідання для нас?
- ♦ Отже, що таке кохання?

VI. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. За оповіданням О. Купріна «Гранатовий браслет» написати твір-мініатюру на одну з тем («Що таке кохання?», «Чи варто заради кохання жертвувати життям?», «Чи є нерозділене кохання коханням?», «Що інколи заважає коханням?») або скласти сенкани «Щастя», «Кохання».
2. **Індивідуальне:** підготувати стислі повідомлення (або комп'ютерну презентацію) про життя та творчість М. Пруста, Дж. Джойса, Ф. Кафки.

Коментар. Сенкан (синквейн, сенквей) — п'ятирядковий неримований вірш, який складають за такою схемою: *1-й рядок* — слово-тема (іменник); *2-й рядок* — 2 прикметники (означення теми); *3-й рядок* — 3 дієслова (активність, дієвість, пов'язані з темою); *4-й рядок* — фраза з чотирьох слів (трактування теми або ставлення до неї); *5-й рядок* — слово-висновок (іменник, синонім (або висновок) до теми).